

pripremili smo za vas

Elektronski medij kao pomoć u profesionalnom razvoju odgajatelja

Jedan od alata podrške profesionalnom razvoju odgajatelja svakako je i rad na izradi Mape profesionalnog razvoja¹. U članku naših slovenskih suradnica pročitajte kako pomoću Mape profesionalnog razvoja potaknuti ideju socijalnog konstruktivizma u profesionalnom razvoju odgajatelja.

dr. Tatjana Vonta
mr. Sonja Rutar
Pedagoški institut, Ljubljana
Pedagoški fakultet, Koper

Tijekom studija, odgajatelja ne možemo potpuno pripremiti za kvalitetan rad u njegovoj budućoj profesiji. Vrijeme studija tek je priprema za dugo putovanje kroz cjeloživotno obrazovanje. Razlozi za to su različiti. Jedan od njih je kompleksnost posla kojeg odgajatelj obavlja u različitim i složenim situacijama u praksi, za kojeg ga unaprijed ne možemo pripremiti. Drugi razlog su promjene koje se neprestano događaju i u društvu i u razvoju znanosti. One se događaju nevjerovatnom brzinom, pa i kad bismo odgajatelje tijekom studija pripremili za sve što ih u odgajateljskoj praksi očekuje danas, već sutrašnji dan donio bi im nove uloge radi kojih bi bilo potrebno usvojiti nova znanja i vještine. Uz to od budućeg odgajatelja ne očekujemo samo da se prilagodi tim promjenama, nego i da formira vlastitu potrebu i želju za stalnim usavršavanjem, implementacijom inovacija i profesionalnim razvojem. Profesionalni

razvoj bismo, dakle, mogli definirati kao neprekidan napor u procesu kreiranja profesionalca (Darling-Hamond, Sykes, 1999.). Da bi taj proces bio uspješan, odgajatelj treba imati sustave i alate podrške kojima se može služiti na putu usavršavanja kvalitete svog rada u procesu cjeloživotnog obrazovanja. Struka već sada zna (Zelena knjiga o izobražavanju učiteljev u Evropi, 2001.) da su ti sustavi najučinkovitiji:

- ako su uključeni u svakodnevni rad odgajatelja;
- ako se temelje na interakcijskim vezama i nude mogućnosti povezivanja s drugim područjima;
- ako nude različite modele, alate i kontekste za profesionalni razvoj i na taj način uvažavaju individualne razlike i potrebe svakog odgajatelja;
- ako nude mogućnost samoevaluacije i formativne evaluacije;
- ako nude mogućnost kritične refleksije i aktivno sudjelovanje odgajatelja u cjelokupnom procesu.

Te su nas teoretske pretpostavke vodile pri osmišljavanju projekta Pedagoškog fakulteta u Kopru: 'Partnerstvo između fakulteta i vrtića – Mentoriranje u funkciji profesionalnog razvoja'.

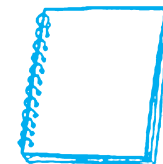
U projekt je bilo uključeno 144 učitelja i odgajatelja – od toga ih je 67 radilo na elektronskoj Mapi profesionalnog razvoja u ulozi mentorirane osobe, a 77 ih je izrađivalo svoju mapu u ulozi mentora. Sudionici u projektu sami su birali u kojoj ulozi žele biti, a neki od njih su te uloge izmjenjivali tijekom projekta jer su se u nekim situacijama pojavljivali kao mentori a u nekim kao mentorirane osobe. Na taj način svi sudionici su kreirali vlastitu Mapu profesionalnog razvoja.

Klasična Mapa profesionalnog razvoja koju su odgajateljice u Sloveniji već pokušavale kreirati bio je za njih izazov jer su po prvi put pokušavale artikulirati svoj rad na reflektivan način. Mapa profesionalnog razvoja je alat koji svojom strukturom odgajatelja navodi na propitivanje vlastitog rada i pritom ga usmjerava da promišlja ne samo o tome što je radio, nego puno više na to kako i zašto je nešto radio. Iz toga proizlazi, da je svrha izrade Mape profesionalnog razvoja veća profesionalizacija odgajatelja, jer odgajatelj može biti profesionalan samo onda kad u svom radu upotrebljava postupke koji se baziraju na primjeni teoretskog znanja na temelju kojeg radi samostalne izbore usmjerene na dobrobit

¹ Nap. ur.: Uz termin Mapa profesionalnog razvoja, danas se u svakodnevnom govoru koristi i termin Portfolio

pripremili smo za vas

djece, neovisno o pritiscima i vanjskoj kontroli. (Marentič, Požarnik, 1992.).

Što omogućuje klasična a što elektronska Mapa profesionalnog razvoja?

I elektronska Mapa profesionalnog razvoja imala je i obavezne elemente ili, bolje rečeno, elemente koji su omogućavali sustavnost i pratili logiku procesa od samoevaluacije, refleksije do planiranja napretka/razvoja, implementacije plana, pa opet samoevaluacije, refleksije... Sudionici su imali mogućnost pronaći različite alate i instrumente za rad u elektronskoj okolini. U početku projekta smo sumnjali da će najteži dio projekata biti baš rad s informatičkom tehnologijom. No komentar jedne sudionice ilustrirat će što se tijekom tog rada događalo:

'Mislila sam da ću imati puno problema s informatičkim vještinama, ali to je bilo od svega najlakše. Brzo sam shvatila što treba

jer je rad na računalu bio u funkciji. Najgori dio je bio – što i kako napisati. Najteži dio stvaranja mape je refleksija. To nismo navikli raditi.'

ćina sudionika uspješno je odagnala brige oko korištenja računala jer je taj rad bio svrhovit pa su se usredotočili na sadržaj.

Otvorio im se niz različitih mogućnosti za interakciju s drugima (dobiti informaciju, poslati pitanje odgajateljici iz drugog vrtića, tražiti savjet od profesora na fakultetu, proučiti prezentaciju s treninga, napisati i poslati drugima informaciju o sebi ili o tome što rade itd.). Zahvaljujući toj interakciji sudionici su se usredotočili na elemente koje trebaju mijenjati, odnosno na prihvaćanje profesionalnih činjenica. No treba reći da su odgajatelji koji nisu imali osnovna znanja o radu na računalu (napisati tekst, kopirati neke dijelove teksta, poslati elektroničku poštu i sl.) odustali od ovog rada iako su na

početku s velikim entuzijazmom započeli s kreiranjem Mape.

Što smo naučili o kreiranju elektronske Mape profesionalnog razvoja

Za kreiranje elektronske Mape profesionalnog razvoja bitno je da odgajatelj ima usvojene osnovne informatičke vještine. Kreiranje ovakve mape jedan je od najboljih načina svladavanja i unapređivanja informatičkih vještina jer podrazumijeva rad u funkciji.

Bitan faktor učenja za odgajatelje koji kreiraju elektronsku Mapu profesionalnog razvoja u Moodle sustavu je interakcija sa svima koji su uključeni i registrirani (drugi odgajatelji, učitelji, stručnjaci...) jer sudionici mogu birati vrijeme, sugovornike i samostalno određivati količinu i sadržaj interakcije.

omoguće je postići napredak u profesionalnom razvoju odgajatelja koji izrađuje Mapu ukoliko on nema definirane indikatore kvalitete pedagoškog procesa, jer ukoliko ovaj preduvjet nije zadovoljen, taj odgajatelj nema orijentaciju prema procesu razvoja koji ga očekuje na putu do profesionalne izvrsnosti.

Elektronska Mapa profesionalnog razvoja bez kritične refleksije, bez obzira na količinu materijala, nedostatan je instrument za učenje novih znanja i navika. Novo znanje omogućuje osobna refleksija, refleksija utemeljena na Pedagoškim Standardima, a usto i interakcija i komunikacija s drugim odgajateljima.

Za početak kreiranja elektronske mape profesionalnog razvoja potrebna je pojedinačna podrška odgajateljima koji nemaju iskustva s informatičkom tehnologijom, a zatim slijedi zajedničko definiranje svrhe elektronske Mape profesionalnog razvoja. Dok kreiranje Mape ne postane navika, odgajatelj treba podršku eksperta/mentora – i za informatičke vještine i za profesionalni razvoj. Odgajatelj treba znati kako kreirati Mapu, kako osmisliti plan

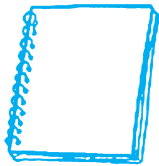
Osnovni ciljevi projekta bili su orijentirani na:

- kreiranje, implementiranje i evaluiranje funkcije i djelovanja mentorskih timova na razini vrtića;
- stručno usavršavanje i osvježavanje sudionika o tome zašto i kako mijenjati kvalitetu poučavanja i učenja;
- osposobljavanje sudionika za samoevaluaciju, formativnu evaluaciju, kritičku refleksiju te poučavanje vještinama i različitim alatima koji će im pomoći kreirati Mapu profesionalnog razvoja;
- osposobljavanje sudionika za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije;
- povezivanje i umrežavanje sudionika;
- spoznavanje stavova sudionika o inovacijama koje se temelje na suvremenoj informatičkoj tehnologiji.

Za realizaciju navedenih ciljeva bilo je potrebno kreirati elektronsku okolinu (internetsku stranicu) temeljenu na Moodle² sustavu na kojoj su sudionici mogli pronaći različite informacije, dokumentirati svoj rad, sudjelovati u različitim akcijama, tražiti konzultacije, davati savjete i postavljati pitanja drugima, izmjenjivati svoja iskustva, povezivati se s odgajateljima s fakulteta, odgajateljima iz drugih vrtića, pa čak i onima iz svog vrtića. U okviru projekta kreirali smo različite module treninga za upoznavanje elektronske okoline (na internetu i uživo). Kreirali smo različite instrumente i alate koje su sudionici mogli pronaći na internetu, kao što su obrasci za refleksiju, planiranje, samoevaluaciju odgajatelja i mentora. Uz to, kreirali smo i elektronsku okolinu za kreiranje Mape profesionalnog razvoja.

² Nap. ur.: Moodle je mrežni softverski sustav za upravljanje nastavom. Temeljen je na filozofiji socijalnog konstruktivizma, razvijenoj s ciljem da ohrabri suradnju među polaznicima, da unaprijedi učenje kroz konstruiranje timskih ideja i konkretnih rezultata, sabiranje iskustava i interakcije među korisnicima u grupama. Sam softver je utemeljen kao projekt otvorenog programskog koda, što znači da nema skupih licencnih ugovora kao uvjeta za download novih verzija. Osim toga, omogućuje izmjene softvera u skladu s osobnim potrebama i potrebama ustanove i potpunu integraciju s ostalim postojećim sustavima.

pripremili smo za vas

I klasična i elektronska Mapa profesionalnog razvoja omogućuju:

- definiranje vlastite profesionalne orijentacije: što je smisao edukacije, kakva je naša slika o djetetu, zašto je edukacija bitna, kako djeca uče, koja je uloga odgajatelja, kakva je uloga obitelji;
- prikupljanje materijala koji odražavaju rad odgajatelja kroz vrijeme;
- samoevaluaciju, refleksiju na vlastiti rad;
- planiranje profesionalnog razvoja;
- samostalno praćenje vlastitog rada;
- stvaranje vlastitih teorija i informacija koje odgajatelj promišlja samostalno ili sa svojim mentorom;
- uređivanje Mape odabirom individualne forme i stila.

Elektronska Mapa profesionalnog razvoja usto još omogućuje:

- korištenje informacijske tehnologije i interneta;
- racionalizaciju vremena i mjesta rada;
- sustavno uređivanje velike količine materijala;
- brzo nadopunjavanje novim informacijama;
- statističko praćenje i obradu podataka;
- brzu dostupnost s različitih mjesta – sa svih računala koja imaju internetsku vezu;
- suradnju sa svima koji su registrirani u istom sustavu, učenje od drugih, praćenje drugih;
- potvrdu razumijevanja.

profesionalnog razvoja, te mora imati i pomoć sugovornika u procesu interpretacije pojma kvalitete.

Za postignuće novih znanja i vještina nužno je tražiti više alternativnih, fleksibilnih, individualno prilagođenih načina obrazovanja koji omogućuju kreativnost i vlastito biranje onoga što, kako i sa kime želimo učiti.

Važno je biti u interakciji (i elektronskoj i osobnoj) s različitim odgajateljima, te imati dodatne resurse raznih stručnih materijala radi upoznavanja raznolikih perspektiva, interpretacija i načina razumijevanja pedagogije i teorije učenja. Na taj se način potpomaže razvoj kompleksne osobne i profesionalne teorije identiteta koja u svakoj profesionalnoj situaciji odgajatelju odgovara na pitanje: tko sam ja, zašto to radim, što je svrha tog rada, kamo želim ići i razvijati se – profesionalno i osobno, što mi predstavljaju djeca i kakvo mjesto ona imaju u društvu – dakle, kakva treba biti interakcija s djetetom a da odražava odgovore na sva ova pitanja. Odgajatelji koji ne uspijevaju pratiti informatičku tehnologiju ne mogu koristiti materijale koji su danas dostupni na internetu. To znači da imaju daleko manje

prilika za profesionalni razvoj i profesionalnu interakciju i razmjenu.

Uvjereni smo da je proces kreiranja elektronske Mape profesionalnog razvoja jedna od dobrih mogućnosti za realizaciju ideje socijalnog konstruktivizma na području profesionalnog razvoja. Omogućuje socijalnu interakciju, socijalnu konstrukciju svrhe i konteksta profesionalnog razvoja na aktualnoj i budućoj razini profesionalnog razvoja (Vigotsky, 1978.). Oni odgajatelji koji su na višem stupnju razvoja u odnosu na razumijevanje i implementaciju onoga što predstavlja kvalitetan odgojno-obrazovni proces, u isto vrijeme pružaju pomoć i socijalni kontekst za druge odgajatelje, koji su na nižoj razini razumijevanja i implementacije istih procesnih indikatora kvalitete. Zajedno mogu, uz pomoć materijala u elektronskom okruženju, prepoznati sljedeći stupanj profesionalnog razvoja. Elektronska Mapa profesionalnog razvoja u tom procesu pruža puno više mogućnosti za dokumentiranje nego obična, jer pruža mogućnost skupljanja dokaza u obliku pisanog traga, fotografija, audio i video dokumenta na jednom mjestu i na taj način pridonosi i pouzdanosti u procjenjivanju

postignute razine profesionalnog razvoja odgajatelja. Iz toga slijedi da romantizam fleksibilnosti i individualizacije na području profesionalnog razvoja više nije utopija već suvremena činjenica. U elektronskom okruženju, koje je puno individualnih i zajedničkih interakcija, možemo birati želimo li biti dio njih ili ne. Ovoliki stupanj autonomije i profesionalne slobode u području komunikacije, interakcije i profesionalne kreativnosti još nikad nije bio dostupan svima koji žele učiti i napredovati.

Ideju elektronske Mape profesionalnog razvoja prenijeli smo u djelovanje mreže vrtića i škola na Pedagoškom institutu. I tamo smo kreirali elektronsku okolinu koja omogućuje informiranje, refleksiju, savjetovanje, povezivanje, izmjenjivanje ideja i slično. Kao i svaka inovacija, i ova će trebati vrijeme kako bi se doista uvukla u radnu svakodnevicu naših odgajatelja, uz pretpostavku da odgajatelji u ovom procesu nisu sami. Učenje nikada ne smije biti samotno putovanje.

Literatura:

1. Darling-Hammond, L., Sykes, G. (1999.): *Teaching as a Learning Profession. Handbook of Policy and Practice*, San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
2. Campos, B P., Kallos, D., Stephenson, J., Čok, L. (ur.), (2001.): *Zelena knjiga o izobrazavanju učiteljev u Evropi*, Ljubljana: Ministrstvo za znanost in šport.
3. Rutar, S. (2007.): *Profesionalni portfolio v razvoju vzgojiteljev in učiteljev*, V: Mentorstvo v profesionalnem razvoju učitelja in vzgojitelja (Ur.: Vonta, T.; Istenič Starčič, A.), Koper, Pedagoška fakulteta.
4. Vonta, T. (2007.): *Vsebinska in metodološka zasnova projekta Mentorstvo v funkciji profesionalnega razvoja, podprtega z IKT*, V: Mentorstvo v profesionalnem razvoju učitelja in vzgojitelja (Ur.: Vonta, T.; Istenič Starčič, A.), Koper, Pedagoška fakulteta.
5. Vygotsky, L. S. (1978.): *Mind and society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Marentič Požarnik, B. (1992.): *Izobraževanje učiteljev v svetu in pri nas: Primerjalna analiza in predlogi za spremembe v naših razmerah*, (neobjavljena ekspertiza, izdelana po naročilu Ministrstva za šolstvo in šport) Ljubljana, Filozofska fakulteta.